

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2014, 11(164): 13-18
 УДК 330.837.1 (2)
 JEL B25, B41, B52

Т. Гайдай, д-р екон. наук, доц.
 Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНИХ ОСНОВ ТЕОРІЇ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН

У статті розкрито становлення та розвиток концептуально-методологічних основ теорії інституційних змін на основі аналізу наукових здобутків представників еволюційного інституціоналізму в рамках дослідних програм традиційного та нового інституціоналізму.

Ключові слова: інституційні зміни, концептуально-методологічні основи, еволюційний інституціоналізм, дослідні програми.

Постановка проблеми. Фундаментальною методологічною основою парадигми інституціоналізму є реалізація інституційно-еволюційного підходу до теоретичного осмислення та аналітичного відтворення економічного розвитку, який розуміється одночасно як структура, процес та складна кумулятивна причинність, яка лежить у його основі, а тому детермінує його загальну траєкторію та хід. Чільне місце в еволюційному інституціоналізмі посідає теорія інституційних змін, науково-практична значимість якої невинно зростає в умовах надзвичайної динамізації сучасного економічного розвитку та певної трансформаційної лабільності сучасних економічних систем – їх рухливості, нестійкості, мінливості.

Складність та суперечливість реалізації процесу інституційних змін в цілому та в країнах з трансформаційною економікою зокрема актуалізують наукові дослідження його сутності та механізму реалізації. Значимість цього дослідного напрямку посилюється необхідністю відбору найбільш ефективної моделі інституційної трансформації, ретельної оцінки можливих варіантів часової динаміки інституційного устрою та напрямів його оптимізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що розробка різнопланових аспектів теорії інституційних змін активно здійснюється тими видатними представниками традиційного та нового інституціоналізму, праці яких репрезентують галузь еволюційного інституціоналізму: Б. Вайнгаст, Т. Веблен, С. Вінтер, Т. Еггертссон, Р. Нельсон, Д. Норт, М. Олсон, Г. Таллок, Дж. Уолліс, С. Уэбб, Р. Фогель, Е. Фуруботн, Ф. фон Хайєк, С. Уэбб, Дж. Уолліс, Дж. Ходжсон та інші. Проблематиці інституційних змін присвячені праці таких відомих російських учених, як О. Аузан, В. Вольчик, О. Іншаков, Р. Капелюшников, Г. Клейнер, Я. Кузьмінов, Р. Нурсєєв, В. Масєвський, О. Московський, М. Одинцова, А. Олейнік, В. Полтерович, О. Шастітко, М. Юдкевич, Є. Ясін та інших.

В Україні дослідження теоретико-методологічної і науково-практичної інституційної проблематики трансформаційної економіки здійснюють такі вчені, як С. Архієреєв, В. Бодров, А. Гриценко, В. Дементьєв, В. Ли-

пов, О. Носова, С. Панчишин, С. Степаненко, В. Тарасевич, О. Чаусовський, В. Якубенко, О. Яременко та інші. Висвітлення розвитку інституційної теорії в історико-економічному аспекті та у контексті основних напрямів сучасної світової економічної теорії міститься в працях М. Довбенко, А. Маслова, В. Фещенко.

Проте залишається значна кількість проблем в межах економічної теорії інституційних змін, які потребують подальшої теоретичної розробки. На сучасному етапі зберігається потреба в поглибленому теоретичному осмисленні інституційної складової трансформаційного процесу, вдосконалення механізму реалізації інституційних змін, шляхів підвищення ефективності керованого системного інституційного проектування у трансформаційній економіці. Усе це вимагає адекватного рівня методологічної озброєності досліджень, а тому закономірно привертає увагу дослідників до концептуально-методологічних основ теорії інституційних змін.

Отже, **метою статті** є спроба здійснення методологічного аналізу концептуально-методологічних основ економічної теорії інституційних змін у їх генезі та подальшій еволюції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з перших, хто у своїх працях обґрунтував необхідність реалізації інституційно-еволюційного підходу як нової онтології економічної теорії був засновник традиційного інституціоналізму *Торстейн Веблен*. Учений розглядав інституційно-еволюційний підхід як онтологічно протилежний неокласиці фундаментальний дослідний підхід до розкриття логіки, процесу та послідовності економічних змін, самої природи і сутності економічного зростання та економічного розвитку (табл. 1).

У своїй праці "Чому економіка не є еволюційною наукою?" (1898) він чітко сформулював у якості програмних вимог та наукового кредо новостворюваної інституційної теорії завдання економічної науки, які мають бути реалізовані на новій методологічній основі еволюційного мислення [3, с. 101–103].

Таблиця 1. Онтологічна протилежність еволюційного інституціоналізму Т. Веблена неокласичній ортодоксії

Онтологія неокласичної економічної теорії	Онтологія еволюційно-інституційної теорії Т. Веблена
Ньютонівсько-картезіанська <i>механістичність</i> у теоретичному відтворенні економічної реальності	<i>Соціал-дарвінізм</i> : економічна реальність відтворюється як органічна цілісність, яка здатна до саморозвитку
<i>Рівноважно-статичний</i> підхід	<i>Еволюційний</i> підхід
Функціонування ринку в <i>сталому</i> інституційному середовищі	Розвиток економіки як результат <i>зміни інституцій</i>
Економічна система у її <i>завершеному стані</i> , як кінцевий результат руху	Процес <i>розвитку економічної системи</i> , який "кумулятивно розгортається"; формування <i>траєкторії розвитку</i>
Методологічний <i>індивідуалізм</i>	Методологічний <i>інституційний холізм</i>
Модель економічної людини (<i>homo oeconomicus</i>)	Модель соціальної, інституційно-орієнтованої людини (<i>homo sociologicus, homo institutus</i>)
<i>Повна раціональність</i> у прийнятті економічними агентами рішень	<i>Неповна раціональність</i> : стійкі стереотипи поведінки економічних агентів, "звичний спосіб мислення"

Джерело: складено автором за даними [1, с. 31; 2, с. 201; 12, с. 164, 173]

Проте, доводиться констатувати, що створення цілісної інституційно-еволюційної теорії економічного розвитку, а з цим і перетворення економічної теорії на еволюційну науку більшою мірою залишилось проголошеною Т. Вебленом програмною вимогою, ніж реалізованою метою. На наш погляд, це було обумовлено тим, що поставлені Т. Вебленом перед економічною наукою дослідні завдання за своєю масштабністю та науковою революційністю виходили за межі методологічної спроможності раннього інституціоналізму, оскільки потребували розробки відповідного інструментарію та аналітичного апарату. Подальший розвиток інституційного напрямку показав, що ці завдання виявились розрахованими не на одне покоління дослідників-інституціоналістів.

Вихідні теоретико-методологічні засади вебленівського інституційно-еволюційного підходу у дослідженні природи, сутності та механізму реалізації інституційних змін в процесі суспільного та соціально-економічного розвитку отримали подальшу розробку в працях нової генерації представників традиційного інституціоналізму, яку репрезентують Дж. Ходжсон, К. Кордес, Ф. Міровські, Р. Нельсон, У. Семюелс, С. Уінтер та інші.

Передусім йдеться про концептуально-методологічну вагомість теоретичного доробку інтелектуального лідера сучасного традиційного інституціоналізму – *Джеффри Ходжсона*. Очолюючи когорту послідовників вебленівського інституціоналізму, він у своїх дослідженнях останнього десятиріччя надає пріоритет передусім поглибленій методологічній розробці методологічних засад вебленівського еволюціонізму та сучасній теоретичній імплементації соціал-дарвінізму. Свідченням цього є проблематика переважної більшості праць Дж. Ходжсона кінця 1990-х – 2000-х рр.: "Еволюція та інституції: еволюційна економіка та еволюція економіки" (1999), "У напрямі еволюційної та моральної науки" (2000), "Еволюція інституційної економіки: агенції, структура і дарвінізм в американському інституціоналізмі" (2004), "Веблен і дарвінізм" (2004), "Економіка в тіні Маркса і Дарвіна: нариси з інституційної та еволюційної проблематики" (2006), "Як Веблен генерував дарвінізм" (2008), "Еволюційна та інституційна економіка як новий мейнстрім?" (2008), "Вибір, звички та еволюція" (2010),

"Гіпотеза Дарвіна: пошук спільних засад соціальної та економічної еволюції" (2010) та ін. [8; 9; 10].

Співставлення концептуально-методологічного інструментарію представників традиційного та нового інституціоналізму, які здійснюють розробку еволюційно-інституційних проблем засвідчує їх помітне взаємоближення. В цьому аспекті слід зазначити, що розробка методологічних засад еволюційного інституціоналізму суттєво методологічно споріднює представників обох зазначених дослідних програм, а отже і вебленівської та коузівської наукових традицій. Зокрема прагнення Дж. Ходжсона до широкої методологічної імплементації вебленівського еволюціонізму в сучасній теорії інституційного розвитку споріднюють його з теоретичними зусиллями представників нової економічної історії в новому інституціоналізмі – Д. Нортон, Р. Фогелем, Т. Егертссоном та іншими. Приклади спорідненого підходу також можна знайти у працях представників течії, яка вивчає залежність інституційного економічного розвитку від попередньої траєкторії розвитку, від так званого ефекту пройденого шляху (*path dependence*), QWERTY-ефектів (П. Девід, Б. Артур).

Але чи не найпотужніший внесок у сучасну теорію інституційного розвитку та інституційних змін здійснив *Дуглас Норт* – Нобелівський лауреат (1993), представник інституційно-еволюційного підходу в структурі нового інституціоналізму, засновник сучасної теорії інституційних змін. Розроблена ним у численних працях методологія пізнання інституційних змін може значною мірою слугувати теоретичному пізнанню, а на цій основі й більш ефективному моделюванню процесу економічних та інституційних перетворень у трансформаційних економіках. Даний аспект наукової діяльності вченого, на наш погляд, актуалізує використання його наукового доробку для осмислення та розв'язання нагальних науково-практичних проблем вітчизняної інституційної економічної теорії.

Процес розробки Д. Нортон методології аналізу інституційної зміни поступально здійснювався протягом тривалої наукової діяльності вченого, триває він і досі, інтегруючи творчі зусилля послідовників та продукуючи до певної міри проривні, новаторські аналітичні підходи у зазначеній науковій галузі (табл. 2).

Таблиця 2. Еволюція методологічних засад теорії інституційних змін Д. Нортона

Методологічні підходи та новації	Праці Д. Нортона
Кліометричні дослідження транспортної революції та рабства в економічній історії США XIX ст.	"Економічне зростання Сполучених Штатів, 1790-1860 рр." (1961); "Зростання добробуту в американському минулому" (1966)
Нові інституційні теоретичні підходи: застосування теорії суспільного вибору, виявлення ролі трансакційних витрат	"Інституційні зміни та американське економічне зростання" / співавт. Л. Девіс (1971)
Перший досвід створення метатеорії економічної історії, виявлення ролі інституцій в економічному розвитку	"Підйом Західного світу: нова економічна історія" / співавт. Р. Томас (1973)
Продовження розробки цілісної теорії нової економічної історії на інституційній основі	"Зростання і добробут в американському минулому" (1974)
Відхід від технотермінізму, врахування ролі ідеології в економічному розвитку	"Структура і зміни в економічній історії" (1981)
Поєднання історико-економічної емпірики з теоретичною аналітикою у вивченні структури інституційної зміни, розробка цілісної теорії інституційних змін	"Інституції, інституційна зміна і функціонування економіки" (1990); "Емпіричні дослідження інституційної зміни" / співавт. Л. Елстон, Т. Егертссон (1996)
Виявлення закономірностей історичного розвитку, структури інституційної зміни на методологічній основі міждисциплінарних досліджень (когнітивістика, теорія пізнання, соціологія знання та ін.)	"Розуміння процесу економічних змін" (2005)
Розширення предметного поля на основі міждисциплінарних досліджень (політологія, соціологія, психологія та ін.)	"Насильство та соціальні порядки" (2009)

Джерело: Складено автором

Новаторський концептуально-методологічний підхід Д. Нортона полягає у застосуванні засобів сучасної методології та аналітики для "препарування" історико-

економічного матеріалу з метою виявлення структури інституційної зміни. Ця структура включає множину інституційних елементів, які виступають параметрами

інституційної зміни. Багатомірність параметрів інституційних систем економік, як усталених, зрілих, так і динамічно-трансформаційних чи перехідних. Усі вони з неминучістю несуть в собі довготривалі трансчасові інституційні рутини, елементи (рудименти) інституційно-

го середовища, яке є об'єктом економічного реформування, а також включають інституційні новації, які стали свідомим цілеспрямованим результатом тривалих реформаторсько-модернізаційних зусиль (рис. 1).

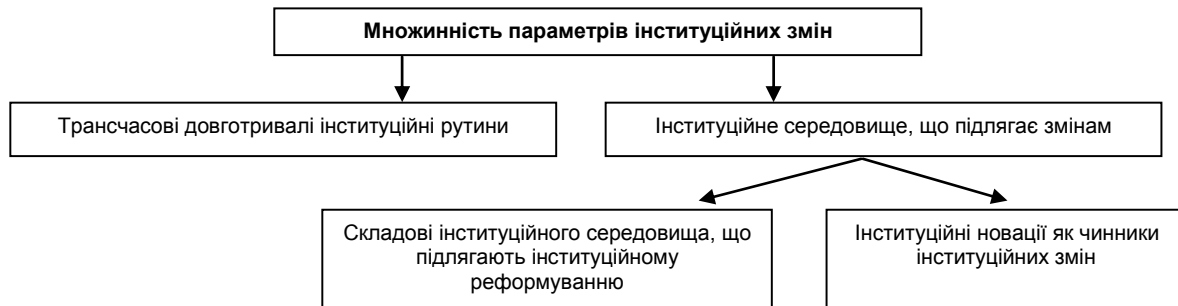

Рис. 1. Множинність параметрів інституційних змін

Джерело: Складено автором

Д. Норт визнає, що ще на початку власної наукової кар'єри спромігся вийти за рамки неокласики завдяки гарній обізнаності та одночасно критичному сприйняттю марксизму: перше нашттовхнуло його на постановку проблеми соціальних змін та дослідження їх причин, а друге – на пошук власних теоретико-методологічних підходів до розв'язання поставленої проблеми. Як зазначив Д. Норт, "Маркс... ставив правильні питання, правда, з відповідями на них важко було погодитись. Маркс змусив мене розмірковувати над цими питаннями все життя, і я не стомлююсь на них відповідати, але по-новому. Мабуть, в цьому моя відмінність від типових представників неокласичного напрямку" [6, с. 6].

У методологічному відношенні в останні два десятиріччя Норт здійснює розробку єдиної *синтетичної теорії інституційних змін*, яка була б здатна описувати комплексні взаємозалежні зміни в соціумі, політиці та економіці. Для цього ним здійснено суттєве розширення ним аналітичного апарату, включаючи в структуру інституційного аналізу теорію трансакційних витрат, теорію колективної дії з центральною проблемою безбілетника, теорію прав власності тощо. У своїх працях 2000-х рр. Д. Норт значно розширив простір дослідження інституційних рамок, у яких функціонує економіка. При цьому відчутний постійний аналітичний "дрейф" ученого у площину міждисциплінарних досліджень. Це здійснюється по-різному, в залежності від того, до якого предметного поля суміжних наук він тяжіє.

Зокрема Норт показує, що економічний розвиток значною мірою визначається впливом культури та ідеології. Він зазначає, що історія демонструє значення ідей, міфів, догм та упереджень. Цей аспект інституційного аналізу має безсумнівну продуктивність для виявлення чинників неефективності інституційного устрою перехідних економік. Шукаючи відповіді на питання про причини відторгнення їх формально ринковим середовищем конкурентної змагальності, інноваційності, якісного економічного зростання, слід передусім задатися питанням, чи взагалі подібні завдання є реальними пріоритетними в ідеологіях та ціннісних орієнтирах пра-

влячих політико-економічних еліт. На жаль, якщо виходити не з риторики, а з практичних результатів економічного поступу, відповідь напрошується негативна. Це актуалізує врахування такого інституційного фактору, як інтелектуальний та моральний потенціал реформаторів трансформаційної економіки, запобігти загроз і суспільних втрат від підміни реальних інституційних змін інституційною риторикою.

У своїх дослідженнях Д. Норт порушує закономірне питання про причини недостатньої чи навіть низької суспільної ефективності (економічної, соціальної та політичної) інституційних змін, приміром в країнах Східної Європи. Постановка питань, що створює ефективні інституції, чому не завжди країни та суспільства досягають імплементації саме ефективних інституційних змін та пошук відповідей на них привели ученого до доволі радикальних наукових новацій в галузі методології та теорії інституціоналізму.

У працях Д. Нортона 2000-х рр. інституційний аналіз розгортається в площині такої нової предметної сфери, як економічна психологія (когнітивістика), а також на стику економічної теорії та політології. Свідченням цього є передусім його праця "Розуміння процесу економічних змін" (2005) [5], яка за оцінкою визнаного представника та дослідника нового інституціоналізму, президента Міжнародного товариства з вивчення нової інституційної економічної теорії (ISNIE) Т. Егертссона є однією з найвагоміших серед тих, що вийшли в означеній галузі останнім часом, оскільки скеровує магістральний напрям подальших досліджень. Цю працю Т. Егертссон вважає настільки амбіційною, що тут може йти мова про переверот у соціальних науках [7, с. 14–15].

У праці "Розуміння процесу економічних змін" Д. Норт передусім суттєво модернізує методологічний базис теорії інституційних змін шляхом активного впровадження *нових міждисциплінарних запозичень*: включення в аналітичну структуру елементів понятійного апарату когнітивних наук, соціології знання та інших галузей, які вивчають свідомісно-розумові та інтелектуально-знанцеві аспекти людської поведінки (рис. 2).

Рис. 2. Розширення аналітичного апарату теорії інституційних змін Д. Норта

Джерело: Складено автором за даними [4; 5]

Розвиваючи теорію інституційних змін, Д. Норт доходить того ж самого висновку, що у свій час і Т. Веблен – про методологічну неспроможність неокласики теоретично осягнути сутність економічного, тим більше інституційного, розвитку. Т. Веблен ґрунтував таке бачення на спростуванні механістичної обмеженості неокласичного наукового світобачення. Тому шукав альтернативу на боці соціал-дарвінізму, обстоюючи теоретичний погляд на економіку як на організм, який здатний до саморозвитку, еволюції.

У свою чергу Д. Норт виходить із схожої базової передумови дослідження, що світ реальної економіки, на відміну від стандартних неокласичних уявлень, є *неергодичною* системою з непереборною невизначеністю. Ергодичність – це властивість динамічної системи, яка полягає в тому, що в процесі еволюції майже кожний її стан з певною ймовірністю проходить поблизу будь-якого іншого стану системи. В неокласичній теорії економіка ергодичним середовищем, тобто таким, у якому минуле, сьогодні і майбутнє можуть бути описані однією і тією ж функцією ймовірнісних розподілів. Для неокласики це означає високу ймовірнісну передбачуваність станів будь-якої економічної системи в історичному часі.

Проте, за Д. Нортом, неергодичність реальної економіки з огляду на її розвиток означає постійне виникнення нових змін, отже її фундаментальну невизначеність. "Економічна парадигма – неокласична теорія – створювалася не для того, щоб пояснити процес економічних змін, – зазначає Д. Норт. – Ми живемо в світі невизначеності та безперервних змін, еволюція якого весь час йде новим і несподіваним шляхом. Стандартні теорії у цих умовах навряд чи на що-небудь годяться. Спроба розібратися в економічних, політичних і соціальних змінах (при тому, що неможливо вивчати зміни в одній з цих сфер у відриві від інших) вимагає фундаментальної перебудови нашого способу мислення" [5, с. 7]. Розкриваючи методологічну та аналітичну обмеженість неокласики в системному дослідженні станів економічного розвитку, Д. Норт зазначає, що вона переважно дає розуміння функціонування ринків у розвинених економіках. Проте в її завдання аж ніяк не входить пояснення їх еволюції та еволюції економіки в цілому.

Д. Норт показує, що на відміну від змін природного світу процес інституційних змін знаходиться під визначальним впливом людської *інтенціональності* (від англ. intention – намір; intentionality – наявність у людей цілей, намірів), тобто їх здатності до цілепокладання при здійсненні економічного вибору, відборі економічних інституцій. З врахуванням цього він виділяє три наступні принципи аналітичні недоліки неокласичної парадигми:

по-перше, вона виходить з припущення про нульові трансакційні витрати (безперешкодність ринкової взаємодії),

по-друге, вона статична, оскільки не включає в теоретичний аналіз вплив фактору часу,

по-третє, вона не враховує людську інтенціональність. У той час як "дія економічної еволюції визначається саме інституціями, у створенні яких виражається інтенціональність гравців" [5, с. 103].

Інтенціональність індивідів і соціальних груп, за Д. Нортом, знаходиться під визначальним впливом *ідеологій* (способів світосприйняття) та панівних *ментальних моделей*, ціннісно значимих для них. "Актуальне питання і про роль та джерело формування ідеології в економіці, про те, як формуються переконання людей, – зауважував Д. Норт. – Простих відповідей на ці питання немає, але важливо, що самі вони були поставлені. Цими питаннями я і займався протягом всієї своєї наукової кар'єри. Тільки я приходив до інших, ніж Маркс, висновків, і мене це надихає" [6, с. 7].

За Д. Нортом зв'язок між ментальними моделями та інституціями полягає в наступному. *Ментальні моделі* – це внутрішні уявлення, що формуються когнітивними системами індивідів для тлумачення навколишнього світу. *Інституції* – це зовнішні конструкції свідомості, створювані людьми для того, щоб структурувати і упорядкувати навколишній світ в умовах неповноти знання та невизначеності майбутнього. Ідеології (ментальні моделі) визначають напрями діяльності, а ті в свою чергу – приводять до коригування попередньо сформованих ідеологій Д. Норт пише про це наступним чином: "індивіди змінюють свої ідеологічні погляди, коли їх практичний досвід не піддається інтерпретації у рамках попередньої ідеології" [11, с. 50]. Цей взаємозв'язок відтворено на рисунку 3.

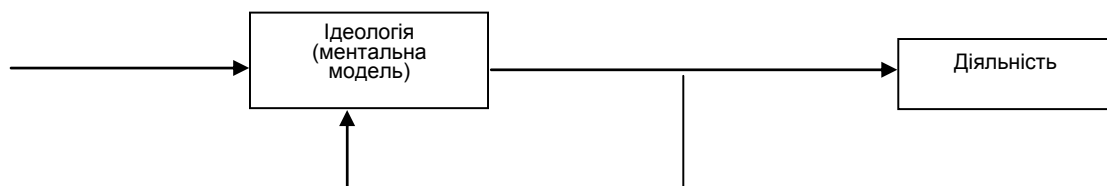

Рис. 3. Вплив ідеологій (ментальних моделей) на економічний розвиток за Д. Нортом

Джерело: Складено автором за даними [4; 5; 11]

Учений поглиблює розуміння зв'язку змін інституцій в часі з процесом людського пізнання. Вибір, який здійснюється окремими людьми, групами та спільнотами, залежить від їх світосприйняття, яке формується в процесі накопичення знань. При цьому, за Нортом, мова йде не про життя однієї людини, покоління чи суспільства, а про тривалий процес накопичення досвіду, що передається від покоління до покоління через культуру і втілюється в окремих індивідах, групах і суспільствах. Спільність культурної спадщини дозволяє нівелювати відмінності ментальних моделей, які існують у свідомості окремих членів того чи іншого суспільства, і передавати уніфіковані уявлення в історичному часі. Д. Норт показує, що в архаїчних суспільствах саме *культура забезпечувала комунікацію* між людьми. Виступаючи у формі релігійних вірувань, міфів, заповідей, вона несла в собі також загально визнані пояснення явищ, що виходять за рамки безпосереднього досвіду.

Для пояснення того, як задається напрям інституційних змін, Норт застосовує новий аналітичний підхід – *економічну когнітивістику*, в центрі якої еволюція людського мозку. Він дозволяє зрозуміти, як у свідомості людини формуються та змінюються переконання, керівні ментальні моделі, які в решті решт детермінують сприйняття оточуючого світу, ціннісні переваги при виборі інституційних альтернатив.

Висновки. Таким чином, вперше методологічні підвалини інституційної теорії економічних еволюційних змін були закладені очільниками традиційного інституціоналізму, які вперше обґрунтували пріоритетне значення інституційного підходу та еволюційного мислення для розкриття логіки, структури та процесу економічного розвитку. У працях представників нового інституціоналізму було закладено теоретико-методологічні засади сучасної теорії інституційних змін та модернізовано її аналітичний апарат.

Проведений аналіз доводить, що триваюча розробка методологічних засад еволюційного інституціоналізму суттєво зближує та методологічно споріднює представників традиційного та нового інституціоналізму. Це у перспективі створює сприятливі передумови до шир-

шої методологічної імплементації в економічній теорії інституційного еволюціонізму, в також плідного методологічного взаємозбагачення його провідних течій. Останнє сприятиме зростанню науково-практичної віддачі теорії інституційних змін, глибина теоретичної розробки якої наближує до підвищення ефективності інституційних перетворень трансформаційних економік.

Список використаних джерел

1. Ананьин О.И. Онтологические предпосылки экономических теорий / О.И. Ананьин. – М.: ИЭ РАН, 2012. – 50 с.
2. Веблен Т. Теория праздного класса / Т. Веблен; пер. с англ. – М.: Прогресс, 1984. – 367 с.
3. Веблен Т. Почему экономика не является эволюционной наукой? / Т. Веблен // Экономический вестник Ростовского государственного университета. – Ростов-на-Дону, 2006. – Том 4. – № 2. – С. 99–111.
4. Норт Д. Институции, институциональная змена та функціонування економіки / Д. Норт. – К.: Основи, 2000. – 198 с.
5. Норт Д. Понимание процесса экономических изменений / Д. Норт; пер. с англ. К. Мартынова, Н. Эдельмана. – М.: Изд. дом ГУВШЭ, 2010. – 256 с.
6. Понять, как устроено общество и как оно изменяется. Интервью с профессором Д. Нортом // Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 5. Экономика. – СПб., 2007. – Вып. 4. – С. 6–9.
7. Эггертссон Т. "... Мы не стремимся выразить свое незнание математически" / Т. Эггертссон // Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 5. Экономика. – СПб., 2008. – Вып. 1. – С. 14–16.
8. Hodgson G.M. Evolution and Institutions: On Evolutionary Economics and the Evolution of Economics / G.M. Hodgson. – Cheltenham: Edward Elgar, 1999. – 345 p.
9. Hodgson G.M., Thorbjorn K. Darwin's Conjecture: The Search for General Principles of Social and Economic Evolution / G.M. Hodgson, K. Thorbjorn. – Chicago: University of Chicago Press, 2010. – 304 p.
10. Hodgson G.M. Toward an Evolutionary and Moral Science: Remarks upon Receipt of the Veblen-Commons Award / G.M. Hodgson // Journal of Economic Issues. – 2012. – Vol. XLVI. – № 2. – Pp. 265–275.
11. North D.C. Structure and Change in Economic History / D.C. North. – New York: Norton & Company, 1981. – 284 p.
12. Veblen T. The Place of Science in Modern Civilisation and Other Essays. – New York: Russell and Russell, 1961. – 312 p.

Надійшла до редколегії 09.10.14

Т. Гайдай, д-р. экон. наук, доц.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ЭВОЛЮЦИЯ КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ ОСНОВ ТЕОРИИ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ

В статье раскрыто становление и развитие концептуально-методологических основ теории институциональных изменений на основе анализа научных достижений представителей эволюционного институционализма в рамках исследовательских программ традиционного и нового институционализма.

Ключевые слова: институциональные изменения, концептуально-методологические основы, эволюционный институционализм, исследовательские программы.

T. Gaidai, Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

EVOLUTION OF CONCEPTUAL AND METHODOLOGICAL BASIS OF INSTITUTIONAL CHANGE THEORY

The article deals with formation and development of conceptual and methodological bases of institutional change theory. Analysis of scientific achievements of the evolutionary institutionalism representatives is undertaken within the research programs of Original and New Institutional Theory.

Keywords: institutional change, conceptual and methodological basis, evolutionary institutionalism, research program.